

ΕΘΝΙΚΟΝ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟΝ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ: ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΡΟΜΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΡΑΣΗΣ: Γ. ΦΛΟΥΡΗΣ

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΥΛΙΚΟΥ: Ε. ΜΟΥΡΕΛΑΤΟΥ
ΣΤ. ΣΑΡΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

2012-13

**ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ
ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ**

**ΠΕΡΙΛΗΨΗ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ**

Στέλιος Βγαγκές είναι δάσκαλος και εμπυχωτής Θεατρικού παιχνιδιού.

Είναι απόφοιτος της Μαρασλείου Παιδαγωγικής Ακαδημίας, κάτοχος μετεκπαιδευτικού τίτλου του ΜΔΔΕ, και απόφοιτος του Ζετούς Εργαστηρίου Παιδαγωγικής Θεάτρου και Θεατρικού Παιχνιδιού του «ΘΕΑΤΡΟΥ ΤΗΣ ΗΜΕΡΑΣ». Έχει παρακολουθήσει προγράμματα εργαστηρίων Ρυθμικής και Κινητικής Αγωγής, Μουσικοκινητικής Αγωγής και Δραματοσοφίας.

Υπηρετεί στο 15^ο Δημ.Σχ. Καλλιθέας και εφαρμόζει το Θεατρικό Παιχνίδι στη καθημερινή εκπαιδευτική διαδικασία εντάσσοντάς το στο Αναλυτικό Πρόγραμμα.

Συμμετέχει ως επιμορφωτής σε σεμινάρια και ημερίδες που οργανώνουν Πανεπιστήμια, Σχολικοί Σύμβουλοι, Σύλλογοι Εκπαιδευτικών, Π.Ε.Κ του Υπουργείου Παιδείας, Δημοτικοί και Πολιτιστικοί φορείς.

Υπήρξε συνεργάτης στην επιμόρφωση δασκάλων καθώς και στο σχεδιασμό προγραμμάτων και δράσεων στο πλαίσιο εφαρμογής του προγράμματος «ΜΕΛΙΝΑ-ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ» (1995 – 2003). Είναι μέλος του «ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ» και συμμετέχει ως εισηγητής και εμπυχωτής σε σεμινάρια, ημερίδες και συνέδρια που οργανώνει ο παραπάνω φορέας.

Ως μέλος της ομάδας των βασικών συνεργατών του Λάκη Κουρετζή, δίδαξε επί σειρά ετών στο Ζετές Εργαστήριο Παιδαγωγικής Θεάτρου και Θεατρικού Παιχνιδιού του «ΘΕΑΤΡΟΥ ΤΗΣ ΗΜΕΡΑΣ» το αντικείμενο σπουδών « Το Θεατρικό Παιχνίδι στην Εκπαιδευτική Διαδικασία». Έχει συγγραφικό έργο με συμμετοχές σε εκπαιδευτικά περιοδικά και βιβλία εκπαιδευτικού υλικού. Είναι ιδρυτικό στέλεχος του Εργαστηρίου Πολιτιστικής Εκπαίδευσης «ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ» στο οποίο λειτουργεί ομάδες έκφρασης παιδιών, εφήβων και ενηλίκων και στο οποίο συνεχίζει να διδάσκει το παραπάνω αντικείμενο.

Από τον Αύγουστο του 2010 έως τον Οκτώβριο του 2010 ήταν μέλος της συντονιστικής ομάδας σχεδιασμού της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών αισθητικής αγωγής στα 800 Δημοτικά Σχολεία με ενιαίο πρόγραμμα του ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ-που υλοποιήθηκε από τον ΟΕΠΕΚ (ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ) - Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ» Πράξη «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα)–Η Μετάβαση.

Στο πρόγραμμα αυτό είχε, εκτός από το σχεδιασμό, και την ευθύνη του εισαγωγικού σεμιναρίου επιμορφωτών της Θεατρικής Αγωγής.

Στ. Βγαγκές, Δάσκαλος- Εμπυχωτής Θεατρικού Παιχνιδιού

ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ

Το Θεατρικό Παιχνίδι (Θ.Π.) είναι μια μέθοδος που βασίζεται εξίσου στην παιδαγωγική και την τέχνη. Χρησιμοποιεί την παιδευτική αξία του θεάτρου για να αφυπνίσει τόσο τις καλλιτεχνικές όσο και τις νοητικές και συναισθηματικές διαθεσιμότητες των μελών μιας ομάδας παικτών.

Το Θ.Π. αντιμετωπίζει το θέατρο στο σύνολο του και θεωρεί ότι η θεατρική τέχνη δεν είναι μόνο η παράσταση αλλά ένα σύνολο «δοκιμασιών» και καταστάσεων που ο άνθρωπος, ούτως ή άλλως, βιώνει μέσα από την έμφυτη ανάγκη του για Θέαση και Δράση.

Το θέατρο ως τέχνη ολιστική, που εκεί συναντώνται και διαπλέκονται όλες οι τέχνες, είναι ο τόπος όπου ο καθένας μπορεί να ανακαλύψει κάτι που τον εκφράζει και τον απελευθερώνει.

Το Θ.Π., στόχο έχει τη «δια του θεάτρου παιδείωση» και χρησιμοποιεί το παιχνίδι, στηριζόμενο στην πολλαπλή και σύνθετη σημασία του που καλύπτει τους 5 βασικότερους τομείς στην ανθρώπινη εξέλιξη: α) τον ψυχολογικό, β) τον κοινωνικό, γ) τον αισθητικό, δ) τον παιδευτικό.

Το Θ.Π. είναι μια μέθοδος απελευθέρωσης της φαντασίας και λειτουργεί ως επικοινωνιακό εργαλείο καλλιέργειας και κατανόησης των ανθρώπινων σχέσεων. Με το Θ.Π. ο παίκτης προβαίνει τότε σε μια θέαση και αρχίζει να δρα δημιουργικά.

Ο προσδιορισμός «θεατρικό» καθορίζει τον τρόπο που το παιχνίδι οργανώνεται και ταξινομείται, χρησιμοποιώντας τεχνικές του θεάτρου και ζητούμενο είναι, μέσω του θεάτρου (θέαση) να οδηγηθεί το παιχνίδι (δράση) στην κατανόηση του «εαυτού» και του «άλλου».

Γ. Γιαπλές, Δάσκαλος χορού, χορογράφος

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΙΝΗΤΙΚΩΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ

Ο **Γιάννης Γιαπλές** γεννήθηκε το 1969.

Σπούδασε χορό στην Κρατική Σχολή Ορχηστρικής Τέχνης και στο Laban Centre for Movement and Dance (Λονδίνο). Συνέχισε τις σπουδές του στη ρεφλεξολογία και στον ηλεκτροβελονισμό στο Natural Health Science και εκπαιδεύτηκε στη Hathayoga στο Yoga Vidya Dham στο Nasik της Ινδίας. Είναι απόφοιτος του τμήματος Θεατρολογίας της Σχολής Καλών Τεχνών του πανεπιστημίου Πελοποννήσου.

Διδάσκει χορό εδώ και 23 χρόνια, παραδίδει μαθήματα yoga και ασχολείται με τις εναλλακτικές, συμπληρωματικές θεραπείες (ρεφλεξολογία και ηλεκτροβελονισμό).

Έχει υπάρξει μόνιμο μέλος της ομάδας εδάφους του Δημήτρη Παπαϊωάννου, έχει συνεργαστεί ως χορευτής με την «Οκτάνα» του Κων/νου Ρήγου, με την Ζουζού Νικολούδη κ.α.

Ήταν μέλος της χορογραφικής ομάδας των τελετών έναρξης και λήξης των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας 2005 και έχει επιμεληθεί την κίνηση σε διάφορες θεατρικές παραστάσεις.

Από το 1999 ήταν μέλος της κεντρικής επιτροπής του προγράμματος «Μελίνα, Εκπαίδευση και Πολιτισμός», πειραματικό πρόγραμμα για την τέχνη στα σχολεία υπό την αιγίδα των υπουργείων Πολιτισμού και Παιδείας και ήταν υπεύθυνος για το εργαστήριο Χορού και Κίνησης του προγράμματος.

Από το 2003 είναι υπεύθυνος του σωματίου «Χώρος, ολιστική γύμναση, Φυσικές Συμπληρωματικές Θεραπείες»

Το εργαστήριο Χορού και Κίνησης του προγράμματος ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΡΟΜΑ φιλοδοξεί να επιτύχει δύο στόχους:

Να φέρει σε επαφή τον εκπαιδευτικό με την κίνηση και το χορό μέσα από μια διαφορετική προσέγγιση.

Αξιοποιώντας κινησιολογικά την καθημερινή, αυθόρμητη κίνηση αναπτύσσεται ένα άλλο πεδίο έκφρασης στο οποίο η κίνηση και ο χορός μπορεί να βιωθεί από όλους ανεξάρτητα από την ηλικία ή την σωματική κατάσταση. Η σωματική ιδιαιτερότητα υπερτερεί της σωματικής ικανότητας, γίνεται βασικό στοιχείο έκφρασης με αποτέλεσμα ο χορός και η κίνηση να μην καταλήγουν σε ένα επιδεικτικό αποτέλεσμα αλλά να αντανακλούν την εσωτερικότητα αυτών που των βιώνουν.

Κάτω από αυτή τη σκοπιά, το εργαστήριο επιδιώκει να συστήσει τεχνικά στοιχεία στον εκπαιδευτικό, έτσι ώστε ο χορός και η κίνηση να γίνουν βοηθητικά εργαλεία στη διδασκαλία του δικού του διδακτικού αντικειμένου ή στη διαχείριση της δυναμικής της ομάδας του.

Η μορφή των συναντήσεων είναι βιωματική και μια πρώτη προσέγγιση αυτών των στόχων ολοκληρώνεται σε τρεις συναντήσεις. Δεν απαιτείται εμπειρία στην κίνηση και το χορό. Οι συμμετέχοντες χρειάζεται να φοράνε άνετα ρούχα και παπούτσια για να διευκολύνονται στην κίνηση.

Ν. Γκόβας, Μαθηματικός, παιδαγωγός Θεάτρου
Νάσια Χολέβα, θεατρολόγος, παιδαγωγός

Ο Νίκος Γκόβας είναι παιδαγωγός θεάτρου με μεγάλη εμπειρία στο σχεδιασμό και υλοποίηση επιμορφωτικών προγραμμάτων για εκπαιδευτικούς. Έχει συνεργαστεί με πολλούς καλλιτεχνικούς και εκπαιδευτικούς φορείς στην Ελλάδα και το εξωτερικό (πανεπιστήμια, επιστημονικές ενώσεις, θέατρα, μουσικές ομάδες, κ.ά.) Έχει γράψει και επιμεληθεί πολλά βιβλία και άρθρα για το θέατρο στην εκπαίδευση, είναι ιδρυτής και υπεύθυνος έκδοσης του περιοδικού «Εκπαίδευση & Θέατρο», μέλος της Συντακτικής Επιτροπής του περιοδικού *Research in Drama Education (RiDE)* και ιδρυτής και πρόεδρος από 1998-2008 της επιστημονικής ένωσης «Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση». Υπήρξε μέλος της Επιτροπής Προγραμμάτων (2005-2007) του *International Drama/Theatre & Education Association (IDEA)* και μέλος της πρώτης Συντονιστικής Επιτροπής του *IDEA-Europe (2006-2007)*. Εργάζεται ως υπεύθυνος Πολιτιστικών Θεμάτων στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση Ανατολικής Αττικής αναπτύσσοντας επιμορφωτικές δράσεις και δίκτυα εκπαιδευτικών.

Η Νάσια Χολέβα είναι απόφοιτος του τμήματος Θεάτρου του Α.Π.Θ. Έχει Master στο Εφαρμοσμένο Δράμα (Θέατρο-Εκπαίδευση-Κοινωνική Παρέμβαση). Ως θεατροπαιδαγωγός, έχει δουλέψει με μια μεγάλη γκάμα ομάδων, με διαφορετικές ηλικιακές, μαθησιακές, κοινωνικές, κινητικές και άλλες ιδιαιτερότητες, στα πλαίσια πολύ διαφορετικών δομών της τυπικής και μη τυπικής εκπαίδευσης (δημοτικά, σχολεία 2^{ης} ευκαιρίας, κατασκηνώσεις, πολιτιστικά εργαστήρια κτλ). Έχει επίσης συντονίσει επιμορφωτικά εργαστήρια εκπαιδευτικών, θεατρολόγων κτλ με έμφαση στο θέατρο στην εκπαίδευση. Από το 2007 υλοποιεί για λογαριασμό του Δικτύου το πρόγραμμα «Εσύ όπως κι Εγώ – εξερευνώντας τη διαφορετικότητα μέσα από το θέατρο», για το οποίο έχει γράψει και το ομότιτλο βιβλίο (2010). Είναι Γενική Γραμματέας του Πανελληνίου Δικτύου για το Θέατρο στην Εκπαίδευση και από το 2005 μέλος της Συντακτικής Επιτροπής του επιστημονικού περιοδικού 'Εκπαίδευση & Θέατρο'

«ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΘΕΑΤΡΟΥ, ΘΕΑΤΡΙΚΟΥ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ»

Στο εργαστήριο διερευνώνται θέματα ταυτότητας καθώς και παραγωγή λόγου μέσα από θεατρικές τεχνικές. Χρησιμοποιούνται παιχνίδια και ασκήσεις από το Θέατρο της επινόησης, το Θέατρο της εικόνας, το Θέατρο της αγοράς (forum theatre), το Εκπαιδευτικό Δράμα, κ.ά. Ειδικότερα χρησιμοποιούνται τεχνικές «δυναμικών εικόνων» για τη δημιουργία «θεατρικών συνθέσεων». Μέσα από αυτές τις ασκήσεις και τεχνικές διερευνάται η διαφορετικότητα και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε μαθητή, όπως η καταγωγή του αλλά και το ταξίδι που έχει κάνει μέχρι εδώ (από όπου κι αν προέρχεται, σε γεωγραφικό, συναισθηματικό ή και συμβολικό επίπεδο)

Γκονέλα Ελένη, Σχολικός Σύμβουλος Π.Ε. και ΕΑΕ ΕΤ

Μαθησιακές δυσκολίες: Γενικές και Ειδικές- Δυσλεξία. Συμπτώματα-Δείγματα-Δυσκολίες. Εκπαιδευτικές παρεμβάσεις αντιμετώπισης. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού. Μελέτη περίπτωσης

Σκοπός της επιμόρφωσης

Οι εκπαιδευτικοί να ενημερωθούν για:

- Α) τις ΜΔ γενικές και ειδικές με ανάλυση των ορισμών τους
- Β) τις πρώιμες ενδείξεις, συμπτώματα και δυσκολίες στα παιδιά
- Γ) τις εκπαιδευτικές παρεμβάσεις διαχείρισης και αντιμετώπισής τους στην κοινή τάξη του γενικού σχολείου, με παραδείγματα και μελέτη περίπτωσης

Στόχοι της επιμόρφωσης:

- Να προσδιοριστούν το περιεχόμενο και τα χαρακτηριστικά των γενικών και ειδικών ΜΔ, καθώς και οι πρώιμες ενδείξεις, τα συμπτώματα και δείγματα των ΜΔ στην προσχολική και πρώτη σχολική ηλικία
- Να παράγουν οι εκπαιδευτικοί δυνατότητα εντοπισμού, διαχείρισης και αντιμετώπισης των ΜΔ

ΣΧΕΔΙΟ ΔΟΜΗΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ (3ωρης διάρκειας)

2/ωρο

Εισαγωγή: Η διαφορετικότητα του ατόμου (Ρ.ρ.)

Φυλλάδιο με ερωτήσεις, για συμπλήρωση από τους εκπαιδευτικούς:

Τι γνωρίζετε για τις ΜΔ;

Τι είναι και τι δεν είναι δυσλεξία;

Ορισμός ΜΔ(γενικές ή σύνθετες, ειδικές. Δυσλεξία, δυσορθογραφία, δυσαναγνωσία, δυσγραφία, δυσαριθμησία, δυσπραξία, δυσφασία- αφασία, ΔΕΠ/Υ, διγλωσσία) (Ρ.ρ.)

ΜΔ Γενικές και Ειδικές- Δυσλεξία/ ο ρόλος του εκπαιδευτικού (Ρ.ρ.)

(πρώιμες ενδείξεις, συμπτώματα, χαρακτηριστικά, διάγνωση, εκπαιδευτικές παρεμβάσεις αντιμετώπισης, παραδείγματα)

1 ώρα

Χωρισμός σε ομάδες εργασίες

Μελέτη περίπτωσης: Ορθογραφία

Σκέφτομαι και γράφω

*Δίδεται υλικό και προτεινόμενη βιβλιογραφία

Η **Ελένη Γκονέλα** γεννήθηκε στις Σέρρες. Σπούδασε στην Παιδαγωγική Ακαδημία και συνέχισε τις σπουδές και την κατάρτισή της, στην Ελλάδα και το εξωτερικό, πάνω στη Γενική και Ειδική Αγωγή και εξειδικεύτηκε στον Αυτισμό. Εργάστηκε σε σχολεία Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και Σ.Μ.Ε.Α.Ε (υποδιευθύντρια, διευθύντρια, συντονίστρια πειραματικών δημοτικών σχολείων Μαρασλείου). Δίδαξε στο Μ.Δ.Δ.Ε Ειδικής Αγωγής, σε ΠΕΚ και ΙΕΚ. Διετέλεσε Σχολικός Σύμβουλος Π.Ε και Ε.Α.Ε. Έγραψε το βιβλίο «Αυτισμός, αίτιο και πραγματικότητα», δημοσιεύτηκαν άρθρα και εργασίες της σε επιστημονικά περιοδικά και έχει κάνει ανακοινώσεις και εισηγήσεις σε συνέδρια.

Μ. Νάση –Βιρβίλη, εκπαιδευτικός, τ. Υπεύθυνη
ΓΡΑΣΕΠ

1.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

- Παρουσίαση του εκπαιδευτικού συστήματος
- Δρόμοι μετά το Γυμνάσιο
- Τοπική αγορά εργασίας σε σχέση με τις πολιτισμικές ταυτότητες
- Μονογραφίες επαγγελματών

Θα πραγματοποιηθούν δραστηριότητες (φύλλα εργασίας, παίξιμο ρόλων, μελέτη περίπτωσης) για την διερεύνηση ενδιαφερόντων, ικανοτήτων και δεξιοτήτων καθώς και για τον ρόλο των γονέων στις εκπαιδευτικές-επαγγελματικές επιλογές των νέων.

Η **Μαρία Νάση - Βιρβίλη** σπούδασε Φυσικός και ειδικεύθηκε στον Σχολικό Επαγγελματικό Προσανατολισμό και τη Συμβουλευτική. Εργάστηκε ως καθηγήτρια στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, Υπεύθυνη ΓΡΑ.ΣΕΠ και Προϊσταμένη του τμήματος Α ΣΕΠ της ΣΕΠΕΔ του Υπουργείου Παιδείας Δ.Β.Μ.Θ. Υπήρξε Εκπαιδύτρια-επιμορφώτρια σε στελέχη που προσφέρουν υπηρεσίες Συμβουλευτικής, Επαγγελματικού Προσανατολισμού και Υποστήριξης σε δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς που εξυπηρετούν ενήλικους ή/και ανήλικους που ανήκουν σε ειδικούς πληθυσμούς (π.χ. πρόσφυγες, μετανάστες, τσιγγάνους κ.α) με έμφαση στα θέματα:

- Διαπολιτισμική συμβουλευτική στην πράξη
- Αυτοδιερεύνηση και ενεργοποίηση διαπολιτισμικής συνείδησης του συμβούλου
- Εκπαίδευση Ενηλίκων

Συμμετείχε στα 31^ο και 32^ο δίκτυα ΣΕΠ του Π.Ι., και συντόνισε παρεμβατικά προγράμματα σύμπραξης με 7 σχολικές μονάδες στα πλαίσια του έργου «Καλλιρρόη» ΕΠΕΑΕΚ II-ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ με θέμα: “Πρωθώντας την ισότητα των φύλων κατά τη μετάβαση από την εκπαίδευση στην αγορά εργασίας».

2.

Μ. Νάση –Βιρβίλη, εκπαιδευτικός, τ. Υπεύθυνη
ΓΡΑΣΕΠ

Δρ.Χρυσανγή Γλένη, εκπαιδευτικός

ΠΡΟΦΙΛ ΔΙΑΠΟΛΙΤΣΜΙΚΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Διαπολιτισμική Συμβουλευτική και Στόχοι της.
Δεξιότητες και Τεχνικές της Διαπολιτισμικής Συμβουλευτικής

Αυτοδιερεύνηση και ενεργοποίηση διαπολιτισμικής συνείδησης του εκπαιδευτικού-συμβούλου

ΒΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Διαπολιτισμικό τεταρτημόριο (εντοπισμός και εξομάλυνση των αντιφάσεων και της απόστασης που μπορεί να υφίσταται μεταξύ ομάδων από διαφορετικές κουλτούρες)

2. Παίξιμο ρόλων

3. Η Διαπολιτισμική μου Νοημοσύνη

5. Διερευνώντας τα τυφλά μου σημεία

Δημ. Ν. Παπακωνσταντίνου, Καθηγητής Αγωγής
Λόγου, Σκηνοθέτης, Ηθοποιός

ΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

1^η ώρα. Εισαγωγή στην έννοια της άρθρωσης και η πρώτη άσκηση

- # Η σαφήνεια σαν πρωταρχικό στοιχείο για την αξιολόγηση της έκφρασης μέσω του έναρθρου λόγου
- # Περιληπτική περιγραφή της σειράς των βιολογικών λειτουργιών που συνεργάζονται κατά την παραγωγή της ανθρώπινης φωνής
- # Φωνητικός ήχος και εναρθρότητα του προφορικού λόγου
- # Μορφή και περιεχόμενο της έκφρασης μέσω του προφορικού λόγου
- # Η άρθρωση του ομιλούντος σαν φορέας που εξυπηρετεί τη μορφή της εναρθρότητας
- # Συλλαβές και συλλαβικός ρυθμός
- # Το θεμελιώδες ειδικό βάρος των φωνηέντων στη συλλαβικότητα, ειδικά της Νέας Ελληνικής
- # Οι κινήσεις των προσωπικών μυών για την εκφορά των 5 φωνημάτων (α, ε, ι, ο και ου)
- # Η άσκηση της σιωπηλής εκφοράς ενός προεπιλεγμένου κειμένου και ο έλεγχος των κινήσεων των μυών του προσώπου με τη βοήθεια ενός καθρέφτη

2^η ώρα. Εισαγωγή στην έννοια της αναπνοής και η πρώτη άσκηση

- # Το φωνητικό ύφος και η αξιολόγηση του
- # Η μορφή της αναπνοής σα μέτρο της διάθεσης του ομιλούντος απέναντι στους ακροατές του
- # Ο έλεγχος της αναπνοής και η διαλεκτική ενότητα εισπνοής και εκπνοής
- # Η στάση της σπονδυλικής στήλης και η καθοριστική σημασία της για την αναπνοή και τη φωνή
- # Θωρακική και διαφραγματική αναπνοή. Η απόλυτη υπεροχή της τελευταίας
- # Η διαχείριση του θώρακα κατά τη διαφραγματική αναπνοή
- # Η άσκηση ελέγχου της εισπνοής (με σιωπή) και της εκπνοής (με φύσημα) ενώ η σπονδυλική στήλη και ο θώρακας διατηρούνται σε ακινησία στις επιθυμητές θέσεις και τα χέρια ελέγχουν τις διαφραγματικές κινήσεις

Ο Δημήτρης Ν. Παπακωνσταντίνου είναι ηθοποιός, σκηνοθέτης και φωνοδιδάσκαλος. Ο πατέρας του, Νίκος Παπακωνσταντίνου, ήταν ηθοποιός, συγγραφέας και φωνοδιδάσκαλος, θεμελιωτής του συστήματος διδασκαλίας της Ορθοφωνίας και της Αγωγής του Λόγου στη χώρα μας και δημιουργός του σημαντικότερου σχετικού ελληνικού συγγράμματος και η μητέρα του, η ηθοποιός και σκηνοθέτιδα, Άννα Πολυτίμου, επίσης δασκάλα του θεάτρου και της φωνής. Συμπλήρωσε εκτός από αντίστοιχες σπουδές, το γνωστικό του κύκλο, με τη φοίτηση του στη Σχολή Μεταλλικών Μεταλλείων και Μεταλλουργών του Ε.Μ.Π, μέσω της οποίας απέκτησε καλύτερη αντίληψη της Μαθηματικής και της Φυσικής Επιστήμης, που τον βοήθησε να συνεχίσει το ερευνητικό έργο του πατέρα του, στο αντικείμενο της ανθρώπινης φωνής.

Διδάσκει από το 1989 ανελλιπώς το Μάθημα της Αγωγής του Λόγου και το Μάθημα της Υποκριτικής, σε πολλές Δραματικές Σχολές και Εργαστήρια, σε σχολές και εργαστήρια δημοσιογραφίας και έχει διδάξει φωνητική αγωγή, σε πλήθος σεμιναρίων για επαγγελματίες φωνής, διαφόρων κλάδων.

Ως ηθοποιός, έχει λάβει μέρος σε δεκάδες θεατρικές παραγωγές, από το 1979, κυρίως κλασσικού ρεπερτορίου και ιδίως Αρχαίου Δράματος, όπου έχει ερμηνεύσει πολλούς ρόλους (Οιδίποδα, Αγαμέμνονα, Ορέστη, Μενέλαο, Πολύδωρο, Πολυμήστορα, Ταλθύβιο, Ιππόλυτο, Κρέοντα, Θησέα) και πολλούς άλλους. Επίσης από το 1979, έχει λάβει μέρος σε αρκετές τηλεοπτικές και κινηματογραφικές παραγωγές.

Ως σκηνοθέτης, έχει σκηνοθετήσει άνω των 20 παραγωγών, οι 9 εκ των οποίων ήταν Αρχαίες Τραγωδίες. Έχει μεταφράσει, από αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ισπανικά και ιταλικά, ποίηση και θέατρο. Έχει υπογράψει τη σκηνογραφία, την ενδυματολογία, τη χορογραφία και τη μουσική σε αρκετές θεατρικές παραγωγές.

Αθ. Καραβόλτσου, Μαθηματικός, Θεατρολόγος Mst
Drama in Education, Εκπαιδευτικός Αγωγής Υγείας(Msc)

**ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΩΝ: Ο
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΩΣ «ΕΙΡΗΝΟΠΟΙΟΣ –
ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΤΗΣ» ΣΤΙΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ
ΜΕΤΑΞΥ ΜΑΘΗΤΩΝ** (βιωματικό εξάωρο
εργαστήριο)

Καραβόλτσου Αθηνά. Σπούδασε Μαθηματικά στο Πανεπιστήμιο Πατρών και Θεατρολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Είναι απόφοιτος του Μεταπτυχιακού Προγράμματος για το Θέατρο/Δράμα στην Εκπαίδευση στο Πανεπιστήμιο του Δουβλίνου και Αγωγής Υγείας της Ιατρικής σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Διατέλεσε Αντιπρόεδρος του Πανελληνίου Συλλόγου Εκπαιδευτικού Δράματος την περίοδο 2006-2007. Έχει συνεργαστεί με δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς επιμόρφωσης εκπαιδευτικών. Σήμερα σχεδιάζει και εμψυχώνει εκπαιδευτικά προγράμματα στον τομέα της Προαγωγής της Ψυχικής Υγείας στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Είναι κοινώς αποδεκτό ότι οι συγκρούσεις και τα φαινόμενα σχολικής βίας και επιθετικότητας αποτελούν πλέον ένα αναπόσπαστο κομμάτι της σημερινής εκπαιδευτικής πραγματικότητας. Τα προγράμματα διαχείρισης συγκρούσεων στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση έχουν μακρά ιστορία στην εκπαιδευτική πραγματικότητα των αγγλόφωνων κυρίως χωρών και παρουσιάζουν θετικά αποτελέσματα τόσο στη μείωση της επιθετικότητας όσο και στη συνολική ψυχοκοινωνική ανάπτυξη παιδιών και εφήβων (Garrard, 2005

Οι έρευνες (Druliner & Prichard, 2003) δείχνουν ότι όσο και περισσότεροι μαθητές κάθε ηλικίας διαλέγουν είτε την απόσυρση από τη σύγκρουση είτε την επιθετικότητα. Γενικότερα μπορούμε να διακρίνουμε πέντε τρόπους αντιμετώπισης μίας διαπροσωπικής σύγκρουσης :

- Υποχωρώ: Εγώ υποχωρώ – Εσύ κερδίζεις
- Αποφεύγω: Εγώ αποχωρώ – Εγώ χάνω (αλλά κερδίζω τη σωματική μου ακεραιότητα όταν απειλείται)
- Ανταγωνίζομαι: Εγώ κερδίζω – Εσύ χάνεις
- Συμβιβάζομαι: Εγώ κι εσύ κάτι δίνουμε και κάτι παίρνουμε, είμαστε κατά 50% νικητές
- Συνεργάζομαι: Εγώ κι εσύ βρίσκουμε μία λύση όπου και οι δύο θα είμαστε 100% νικητές

Από όλους τους παραπάνω τρόπους αντιμετώπισης μίας σύγκρουσης ο τελευταίος θεωρείται και ο πιο επικοδομητικός.

Η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, όπως και της επιμόρφωσης που προτείνεται εδώ, ακολουθεί τους παρακάτω άξονες (Teolis, 2002):

Γενικοί στόχοι:

- Εποικοδομητική επίλυση των διαπροσωπικών συγκρούσεων
- Μείωση επιθετικών ή/και βίαιων συμπεριφορών
- Ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των συμμετεχόντων: ενσυναίσθηση, σεβασμός, συνεργατικότητα
- Βελτίωση σχολικού κλίματος

Περιεχόμενο:

- Θετικός διάλογος με τον εαυτό
- Αναγνώριση προσωπικών αξιών
- Συνέπειες πράξεων
- Αναγνώριση συναισθημάτων
- Έκφραση συναισθημάτων
- Διαχείριση θυμού - αυτοέλεγχος
- Ενεργητική ακρόαση
- Δημιουργική λύση προβλημάτων
- Επιλογή εποικοδομητικών λύσεων

Δραστηριότητες:

- Διάλεξη - άμεσες οδηγίες και στρατηγικές
- Εργασία σε ομάδες
- Αναπαράσταση σκηνών σχολικής ζωής
- Βιωματικές ασκήσεις
- Παιχνίδια ρόλων
- Σχέδια μαθημάτων – δραστηριοτήτων: αντιστοιχούν σε 8 διδακτικές ώρες στην τάξη

Καραβόλτσου Αθηνά, Μαθηματικός, Θεατρολόγος,
Εκπαιδευτικός Αγωγής Υγείας

1.

ΣΧΟΛΙΚΗ ΒΙΑ / ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ: ΑΙΤΙΑ, ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ, ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ (εξάωρο εργαστήριο: 2 ώρες θεωρητικό + 5 ώρες βιωματικό μέρος)

Καραβόλτσου Αθηνά. Σπούδασε Μαθηματικά στο Πανεπιστήμιο Πατρών και Θεατρολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Είναι απόφοιτος του Μεταπτυχιακού Προγράμματος για το Θέατρο/Δράμα στην Εκπαίδευση στο Πανεπιστήμιο του Δουβλίνου και Αγωγής Υγείας της Ιατρικής σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Διατέλεσε Αντιπρόεδρος του Πανελληνίου Συλλόγου Εκπαιδευτικού Δράματος την περίοδο 2006-2007. Έχει συνεργαστεί με δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς επιμόρφωσης εκπαιδευτικών. Σήμερα σχεδιάζει και εμψυχώνει εκπαιδευτικά προγράμματα στον τομέα της Προαγωγής της Ψυχικής Υγείας στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Ο **σχολικός εκφοβισμός** είναι η επιθετική εκείνη συμπεριφορά που είναι εσκεμμένη, απρόκλητη και επαναλαμβανόμενη, αποτελεί κατάχρηση εξουσίας. Μπορεί να έχει τη μορφή σωματικής, λεκτικής ή ψυχολογικής βίας και μεταξύ θύτη και θύματος υπάρχει ανισότητα στη δύναμη, αντικειμενική, π.χ. σωματική ή αντιληπτή, π.χ. προσωπικότητας (Olweus, 1993). και εμπεριέχει ανισότητα στη δύναμη αντικειμενική (π.χ. σωματική) ή αντιληπτή (π.χ. προσωπικότητας -Στη χώρα μας τα πλέον πρόσφατα επιδημιολογικά δεδομένα στην Αττική έχουν δείξει ότι το 10% - 15% των μαθητών παιδιών και εφήβων πέφτει θύμα βίας στο σχολείο, ενώ ποσοστό μεγαλύτερο από το 5% των μαθητών ασκεί βία στους συνομηλικούς του. Οι μισοί από τους μαθητές - θύματα της βίας δεν αναφέρουν πουθενά το γεγονός. Οι υπόλοιποι μισοί συνήθως το αναφέρουν σε φίλους τους και σπανιότερα στους εκπαιδευτικούς ή τους γονείς τους (ΕΨΥΠΕ, 2010). – Οι αξίες, πεποιθήσεις, στάσεις και συμπεριφορές των εκπαιδευτικών απέναντι στο φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού φαίνεται ότι διαμορφώνουν σε σημαντικό βαθμό το φαινόμενο. Έρευνες έχουν διαπιστώσει (Hoover & Hazler, 1995) πως όταν οι εκπαιδευτικοί ανέχονται ή αδιαφορούν για το πρόβλημα, περνούν μηνύματα σχετικά με αξίες απέναντι στη βία που επηρεάζουν τους μαθητές-θύματα της βίας. Αντιθέτως όταν οι εκπαιδευτικοί επεμβαίνουν ανοιχτά για να σταματήσουν τα επεισόδια, ολόκληρο το σχολικό κλίμα γίνεται λιγότερο ανεκτικό απέναντι στο φαινόμενο (Olweus, 1993a).

- Η συγκεκριμένη επιμόρφωση των εκπαιδευτικών που προτείνεται εδώ στοχεύει τόσο στη θεωρητική κατάρτιση των εκπαιδευτικών με βάση το οικολογικό μοντέλο κατανόησης του προβλήματος του σχολικού εκφοβισμού (Swearer & Espelage, 2005) όσο και στην εκπαίδευσή τους σε τεχνικές βιωματικές με βάση τη μεθοδολογία του εκπαιδευτικού δράματος. Αποτελεί δε παρέμβαση δευτερογενούς πρόληψης καθώς αφορά στην αντιμετώπιση των ήδη υπαρχόντων περιστατικών στο χώρο του σχολείου όσο και πρωτογενούς πρόληψης καθώς περιλαμβάνει εργαστήρια σχεδιασμένα για την ευαισθητοποίηση των μαθητών, θύτες, θύματα ή θεατές της βίας.

Πιο συγκεκριμένα το εργαστήριο θα καλύψει τις εξής θεματικές:

- Παράγοντες κινδύνου: σχολείο, οικογένεια, κοινότητα
- Ρόλοι μαθητών: θύτες, θύματα, θεατές
- Λεκτική και μη λεκτική επικοινωνία μαθητών – εκπαιδευτικών
- Διαχείριση τάξης: σύστημα αμοιβών, συνεπειών
- Αντιμετώπιση περιστατικών: μέθοδος «δεν κατηγορώ»
- Επικοινωνία γονέων – εκπαιδευτικών
- Συνολική σχολική πολιτική: ευθύνες και διαδικασίες
- Σχέδια μαθημάτων – δραστηριοτήτων πρόληψης: αντιστοιχούν σε 10 διδακτικές ώρες

Μ. Καπετανίδου, Σχολική Σύμβουλος, Ph.D,
Αρ. Κυπραίου, Συμβουλευτική Ψυχολόγος M.Sc.
Εκπαιδύτρια Ενηλίκων M.Ed.

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Μαρία Καπετανίδου, Ph.D - Σχολική Σύμβουλος

Σπούδασα στην Ελλάδα και στο εξωτερικό Ανθρωπιστικές Επιστήμες, Εφαρμοσμένες Παιδαγωγικές, Εκπαιδευτικές Πρακτικές και Συμβουλευτική Παιδαγωγική. Έχω master στην Εκπαίδευση Ενηλίκων και Ph.D στη Διδακτική του γλωσσικού μαθήματος σε διαπολιτισμικό περιβάλλον. Διδακτικό έργο στο ΜΔΔΕ για τη Γλωσσική Αγωγή(2003-2006). Συμμετοχή ως Κριτής-Αξιολογητής στο εκπαιδευτικό πακέτο Γλώσσας της Γ' Δημοτικού «Τα απίθανα μολύβια»-ΟΕΔΒ(2003-2005). Έχω συγγράψει εκπαιδευτικό υλικό για τον Οργανισμό Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών (ΟΕΠΕΚ) - ΥΠΕΠΘ με τίτλο: «Σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις για την ανάπτυξη της κριτικής- δημιουργικής σκέψης» (2007). Συνεργασία με το ΚΕ.Δ.Α. από το 2007 και υποστήριξη της δράσης για την παιδαγωγική της αξιολόγησης μέσω Portfolio των αλλοδαπών μαθητών. Συμμετοχή στη συγγραφή του εκπαιδευτικού υλικού της Μορφωτικής Πρωτοβουλίας του Δικτύου Σχολικής Καινοτομίας, με τίτλο εργασίας: «Στοχαστικοκριτικές Διαδικασίες για την προσωπική και επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού - Ανάπτυξη στοχαστικοκριτικού εργαλείου για τον εκπαιδευτικό με βάση τις περιοχές ικανοτήτων»(2009). Συγγραφικό και ερευνητικό έργο, αυτόνομο και σε συλλογικούς τόμους για παιδαγωγικά και διδακτικά θέματα, καθώς και θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

Έχω συμμετάσχει ως εισηγήτρια σε πολυάριθμα Συνέδρια, Ημερίδες και Σεμινάρια και έχουν δημοσιευθεί άρθρα μου και μελέτες σχετικές με την υποστήριξη μαθητών από διαφοροποιημένα κοινωνικοπολιτισμικά περιβάλλοντα σε επιστημονικά περιοδικά, σε τόμους πρακτικών, σε εκπαιδευτικά υλικά και έχω διατυπώσει εκπαιδευτικές προτάσεις στον τύπο. Τα ενδιαφέροντα μου εστιάζονται στην Ανάλυση Παιδαγωγικών και Διδακτικών Πρακτικών, στη διδακτική του γλωσσικού μαθήματος, στην αξιολόγηση μέσω portfolio και στη Συμβουλευτική. Μέλος επιστημονικών ομάδων, Υπηρεσιακών Συμβουλίων(ΑΠΥΣΠΕ), Συμβουλίων επιλογής Διευθυντών για την Ελλάδα και τα Ευρωπαϊκά Σχολεία(2010-2012). Μέλος Επιστημονικών και Οργανωτικών Επιτροπών πολυάριθμων Συνεδρίων καθώς και Μέλος Δ.Σ. Εκπαιδευτικών, Επιστημονικών και Εποπτικών Συμβουλίων(2001-2012). Εδώ και μια δεκαετία υπηρετώ ως Σχολική Σύμβουλος Δημοτικής Εκπαίδευσης στην Αττική.

Στο βιωματικό αυτό εργαστήριο θα δούμε πώς μπορούμε να συνδυάσουμε το Γλωσσικό Μάθημα με τη Συναισθηματική Αγωγή. Έτσι, θα αναδείξουμε νέες πρακτικές Ανάγνωσης και παράλληλα θα ασχοληθούμε με δραστηριότητες που στόχο έχουν την καλλιέργεια της Συναισθηματικής Νοημοσύνης στα παιδιά.

Κατά το πρώτο εικοσάλεπτο του εργαστηρίου θα ασχοληθούμε με το θεωρητικό πλαίσιο.

Πιο συγκεκριμένα, αρχικά θα συζητηθεί πώς μπορούμε να σχεδιάσουμε το γλωσσικό μάθημα μέσω της σύνθεσης προσεγγίσεων του γραμματισμού με τις παιδαγωγικές πρακτικές που αναδεικνύουν τη συναισθηματική αγωγή ως μια σημαίνουσα διαδικασία αναγνώρισης, περιγραφής, κατανόησης και διαχείρισης των συναισθημάτων επ' αφορμή της ανάγνωσης κειμένων στο μάθημα της γλώσσας.

Κατόπιν, θα συζητήσουμε τι είναι Διαχείριση των Συναισθημάτων και γιατί αυτή είναι σημαντική και παράλληλα θα δούμε τους λόγους που καθιστούν το σχολείο το κατάλληλο πλαίσιο για την Ανάπτυξη της Συναισθηματικής Νοημοσύνης. Τέλος, θα αναλύσουμε τα οφέλη της Συναισθηματικής Αγωγής στο χώρο του σχολείου μέσα από αποτελέσματα προγραμμάτων και ερευνών άλλων χωρών.

Τις υπόλοιπες ώρες του εργαστηρίου θα ασχοληθούμε με την παρουσίαση και τη συζήτηση βιωματικών τεχνικών και δραστηριοτήτων που στόχο έχουν τόσο να καλλιεργήσουν τη Συναισθηματική Νοημοσύνη στα παιδιά όσο και να τη συμμετοχή και τη συνεργασία μεταξύ των μαθητών από διαφοροποιημένα πολιτισμικά περιβάλλοντα. Οι δραστηριότητες αυτές μπορούν είτε να ενσωματωθούν στο διδακτικό πρόγραμμα είτε να πραγματοποιηθούν σε ξεχωριστό χρόνο, κατά τις ώρες των εικαστικών ή της ευέλικτης ζώνης ανάλογα με τον τύπο της δραστηριότητας.

Οι δραστηριότητες αυτές θα διασκεδάσουν τους μαθητές και εμάς τους ίδιους και παράλληλα θα εξυπηρετήσουν τους στόχους που επιδιώκουμε να επιτύχουμε.

Αρ. Κυπραίου, Συμβουλευτική Ψυχολόγος M.Sc.
Εκπαιδεύτρια Ενηλίκων M.Ed.

Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΩΣ ΤΡΟΠΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ

Η Αρετή Κυπραίου είναι αριστούχος πτυχιούχος του τμήματος Ψυχολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών με μεταπτυχιακές Σπουδές στη Συμβουλευτική και στον Επαγγελματικό Προσανατολισμό στο ίδιο Πανεπιστήμιο.

Επίσης, έχει εξειδικευτεί στη Συμβουλευτική Οικογένειας, στον Συντονισμό Ομάδων, στη Συναισθηματική Αγωγή και σε ποικίλα άλλα θέματα που αφορούν στην ψυχολογία και στη θεραπεία του ατόμου στον Πανελλήνιο Σύνδεσμο Σχολών Γονέων - παράρτημα της 'Διεθνούς Ομοσπονδίας για την Εκπαίδευση των Γονέων'.

Επιπρόσθετα έχει πιστοποιηθεί από το ΙΔΕΚΕ ως Εκπαιδύτρια Ενηλίκων, ως Εκπαιδύτρια Ενάλωτων Κοινωνικά Ομάδων και ως Στέλεχος Παροχής Συμβουλευτικών Υπηρεσιών.

Εργάζεται ως Ψυχολόγος, Οικογενειακή Σύμβουλος και Συντονίστρια Ομάδων Γονέων. Παράλληλα, εργάζεται από το 2008 στον τομέα της Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών (μέσα από προγράμματα του Παντείου Πανεπιστημίου και Δήμων), κάνει συχνά ομιλίες και σεμινάρια σε γονείς, εφήβους και εκπαιδευτικούς, αρθρογραφεί σε εφημερίδες (Ελευθεροτυπία, Περισκόπηση) και είναι επιστημονική συνεργάτιδα σε ιστοσελίδες που αφορούν σε θέματα ψυχολογίας και διαπαιδαγώγησης.

Σίγουρα όλοι θα συμφωνήσουμε με το ότι το επάγγελμα του εκπαιδευτικού, λόγω του ότι αυτός βρίσκεται σε μια τόσο στενή και βαθιά σχέση ψυχικής αλληλεπίδρασης και αλληλεξάρτησης με τα παιδιά με τα οποία έρχεται σε επαφή, είναι ένα από τα πιο δύσκολα επαγγέλματα. Αρκεί να σκεφτούμε ότι λόγω του ότι εκπαιδευτικοί εντάσσονται στους «σημαντικούς άλλους» της ζωής των παιδιών, λειτουργούν σαν καθρέφτες τους...

Όλοι επίσης βιώνουμε καθημερινά το ότι ο ρόλος δασκάλου είναι πολυδιάστατος και δύσκολος, καθώς εκτός από το μαθησιακό κομμάτι της διδασκαλίας του, παράλληλα χρειάζεται να είναι εμπυχωτής και καθοδηγητής των παιδιών, και να λειτουργεί ο ίδιος σαν πρότυπο συμπεριφοράς, καθοδηγώντας τους μαθητές.

Δεν μπορούμε επίσης να διαφωνήσουμε με το ότι οι δάσκαλοι καλούνται επίσης να μπορούν να εντοπίζουν τα προβλήματα που παρεμποδίζουν την ομαλή λειτουργία της τάξης και να επιβάλλουν την πειθαρχία, να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν τις αιτίες και τους τρόπους εκδήλωσης των μαθησιακών προβλημάτων καθώς και να διαχειρίζονται θέματα διαπολιτισμικής αγωγής και κοινωνικο – οικονομικών ανισοτήτων στο πλαίσιο της τάξης.

Συνεπώς, η εφαρμογή διαφορετικών – βιωματικών μεθόδων και πρακτικών οι οποίες να μπορούν να συμβάλλουν στην διαχείριση όλων των καταστάσεων και να συμβαδίζουν και με το κλίμα αυτής της δύσκολης -του να είναι κανείς εκπαιδευτικός- εποχής είναι αναγκαιότητα, αν όχι η μόνη λύση. Ήδη, τα αποτελέσματα προγραμμάτων και ερευνών μας δείχνουν αναλυτικά τα οφέλη της γενικευμένης εφαρμογής τέτοιων μεθόδων και πρακτικών.

Το μεγαλύτερο, λοιπόν, μέρος της συνάντησής μας, θα καλύψουν η βιωματική παρουσίαση και η συζήτηση δραστηριοτήτων, οι οποίες, χρησιμοποιώντας κυρίως τεχνικές από το χώρο ψυχολογίας και συγκεκριμένα της Δυναμικής της Ομάδας, μας βοηθούν να επιτύχουμε στην πράξη κάποιους από τους δύσκολους αυτούς στόχους μας που συχνά μοιάζουν ακατόρθωτοι.

Τις δραστηριότητες μπορούμε είτε να τις ενσωματώσουμε στο διδακτικό πρόγραμμα είτε να τις πραγματοποιήσουμε σε ξεχωριστό χρόνο, κατά τις ώρες των εικαστικών ή της ευέλικτης ζώνης.

Δρ. Γκαλίνα Αλτουχόβα, Χημικός

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΣΕ ΜΙΑ ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΤΑΞΗ

Η Γκαλίνα Αλτουχόβα, Χημικός της Δ.Ε., είναι Διδάκτορας των παιδαγωγικών επιστημών του Παν/μίου της Οδησού. Θέμα της διατριβής της ήταν «Προετοιμασία των φοιτητών για τη διαπολιτισμική αλληλεπίδραση των μαθητών». Εργάστηκε σε διαπολιτισμικά σχολεία, είναι Επιστημονικός Συνεργάτης του ΚΕΔΑ του Παν/μίου Αθηνών από το 1996 και έλαβε μέρος ως επιμορφώτρια στο Πρόγραμμα για την εκπαίδευση των παλιννοστούτων και αλλοδαπών μαθητών. Το 2005 έως 2007 παρακολούθησε το πρόγραμμα «Προαγωγή ψυχικής Υγείας» της Ψυχικής κλινικής της Ιατρικής Σχολής του Παν/μίου Αθηνών και ασχολήθηκε στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση με προγράμματα ψυχικής υγείας. Υπήρξε εισηγήτρια σε πολλές ημερίδες και επιστημονικά συνέδρια. Είναι συγγραφέας δίγλωσσων βοηθημάτων για μαθητές και φοιτητές και δημιουργός άλλων διδακτικών εργαλείων.

Ο κύριος στόχος του σεμιναρίου είναι μέσα από μια διαφοροποιημένη εκπαιδευτική προσέγγιση να παρουσιάσουμε το εύρος των δυνατοτήτων που μπορούν να αξιοποιήσουν οι διδάσκοντες σε μια πολυπολιτισμική τάξη για να βοηθήσουν στην ομαλότερη ένταξη των μαθητών στην εκπαιδευτική διαδικασία, να δώσουν τη δυνατότητα στους μαθητές να μάθουν, να εκφραστούν και να δημιουργήσουν, να αναδείξουν τις ικανότητές τους ξεπερνώντας τα εμπόδια της γλώσσας.

Περίληψη

Παρουσίαση και αξιοποίηση καλών πρακτικών στη διδασκαλία σε μια ανομοιογενή τάξη με χρήση εναλλακτικών υλικών (μέσων) διδασκαλίας, προσαρμοσμένων στις μαθησιακές δυνατότητες και επιθυμίες των μαθητών (συνεργατική και διαθεματική προσέγγιση της μάθησης, ανάπτυξη κριτικής σκέψης και δεξιοτήτων, συλλογική προσπάθεια, βιωματική δράση του μαθητή, ένταξη στη μαθησιακή ομάδα όλων των μαθητών),

Σχεδιασμός εναλλακτικού μαθήματος στην βάση της αντίληψης της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, εκμάθηση ελληνικής γλώσσας και της ακαδημαϊκής ορολογίας στα μη γλωσσικά μαθήματα, παραγωγή βοηθητικού διδακτικού υλικού.

Παρουσίαση ποικίλες ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες και εκπαιδευτικών προαιρετικών προγραμμάτων (περιβαλλοντικής, αγωγής υγείας, πολιτιστικών δραστηριοτήτων, σχολής γονέων κ.τ.λ.) που προετοιμάζουν το έδαφος για την διαπολιτισμική επικοινωνία και την ψυχική υγεία των παιδιών προστατεύοντάς τα από τον κοινωνικό αποκλεισμό και την περιθωριοποίηση σε ένα εκπαιδευτικό περιβάλλον που λειτουργεί όχι μόνον ως εργαστήριο ανακάλυψης και παραγωγής γνώσης, αλλά και ως χώρος κοινωνικοποίησης, δημιουργίας και ανταλλαγής απόψεων, ζωντανίας και ώσμωσης των διαφορετικών πολιτισμών.

Δρ. **Βαρβάρα Νίκα**, Σχολική Σύμβουλος Π.Ε

Το 'Κρυφό' Αναλυτικό Πρόγραμμα του σχολείου. (Hidden Curriculum) Έννοια και σημασία.

Δρ. **Βαρβάρα Νίκα**. Ειδική Παιδαγωγός (Πτυχιούχος διετούς Μετ/σης στην Ειδική Αγωγή-ΜΔΔΕ) κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος στην Ειδική Αγωγή του Πανεπιστημίου του Λονδίνου (MA in Special Educational Needs), κάτοχος πτυχίου παιδαγωγικού τμήματος Πανεπιστημίου Πατρών, κάτοχος διδακτορικού διπλώματος στις Κοινωνικές Επιστήμες του Πανεπιστημίου Κάρντιφ της Βρετανίας (Phd in Social Sciences). Εργάστηκε σε σχολεία Γενικής και Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, σε Παροικιακά Ελληνικά σχολεία της Βρετανίας, στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ως Σχολική Σύμβουλος Π.Ε στο Ν. Αιτωλοακαρνανίας το διάστημα 1998-2005 και το 2007-2010, στο ΚΕΔΔΥ Αν Αττικής το έτος 2010-2011. Εργάστηκε ως Προωθήτρια των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων Comenius το διάστημα 2000-2003 στον Ν. Αιτωλοακαρνανίας. Σήμερα εργάζομαι ως Σχολική Σύμβουλος Π.Ε στην 62^η Περιφέρεια Αττικής. Έχω λάβει μέρος ως επιμορφώτρια σε διάφορα Προγράμματα στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Έχω άριστη γνώση της Αγγλικής Γλώσσας και Καλή γνώση της Γαλλικής Γλώσσας.

Το παρόν εργαστήριο έχει ως κεντρικό στόχο την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών σε όλα εκείνα τα μηνύματα τα οποία σε έμμεση και μη λεκτική μορφή διαπερνούν τον χώρο του σχολείου και χαρακτηρίζουν την 'κουλτούρα' του ως οργανισμού και φορέα κοινωνικοποίησης αλλά και ως κοινωνικο-πολιτισμικού πλαισίου μέσα στο οποίο συμπεριφορές τόσο των μαθητών όσο και των εκπαιδευτικών λαμβάνουν συγκεκριμένο νόημα. Το συγκεκριμένο εργαστήριο θέτει ερωτήματα και επεξεργάζεται θέσεις που αφορούν στις διαφορές του 'Κρυφού Αναλυτικού Προγράμματος του σχολείου από το επίσημο Πρόγραμμα Σπουδών καθώς και στις αξίες που αναδεικνύει και στις στάσεις που προωθεί. Ο στόχος είναι να ενδυναμώσει την ικανότητα του εκπαιδευτικού ώστε ν' αναγνωρίζει να κατανοεί κοινωνικά στερεότυπα και καθημερινές διαδικασίες που καθιστούν τον χώρο του ελληνικού σχολείου 'εχθρικό' και απόμακρο ή 'φιλικό' και 'φιλόξενο' για μαθητές που προέρχονται από κοινωνικο-πολιτισμικά περιβάλλοντα διαφορετικά από αυτό που επίσημα το σχολείο προβάλλει και υποστηρίζει.

Ευθύμιος Λαμπρίδης, Επίκουρος Καθηγητής
Κοινωνικής Ψυχολογίας, Δ.Π.Θ.

ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ ΚΑΙ ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΗ

Θέμα του εργαστηρίου είναι η προσέγγιση στις έννοιες του στερεοτύπου και της προκατάληψης ως βασικών δομικών υλικών της συμπεριφοράς διάκρισης μεταξύ ατόμων στο πλαίσιο των διαμοδικών τους σχέσεων, όπως αυτές εκδηλώνονται καθημερινά στο σχολικό, αλλά και στο κοινωνικό περιβάλλον ευρύτερα.

Ο σκοπός του εργαστηρίου είναι διττός: Αφενός μεν, οι επιμορφούμενοι να εξοικειωθούν με την επιστημονική πτυχή των δύο εννοιών, αφετέρου δε, να εργαστούν βιωματικά και να ασκηθούν στον σχεδιασμό και την κατάρτιση ενός προγράμματος παρέμβασης για την αλλαγή των αρνητικών στερεοτύπων και τη μείωση της προκατάληψης.

Η οργάνωση του χρόνου διεξαγωγής του εργαστηρίου υπακούει στη λογική της προσέγγισης του ζητήματος που αναφέρεται πιο πάνω.

Ειδικότερα, θα επιχειρηθεί μία εισήγηση με αναφορά στον προσδιορισμό των εννοιών ομάδα, δυναμική της ομάδας, πεδίο. Θα εξηγηθούν βασικοί μηχανισμοί λειτουργίας των ομάδων με εστίαση στο διαμοδικό επίπεδο. Θα αναπτυχθούν το περιεχόμενο, η μορφή, οι λειτουργίες, ο σχηματισμός και η αλλαγή των στερεοτύπων. Στη συνέχεια, θα έρθει στο προσκήνιο η έννοια της προκατάληψης, οι μορφές της και ο τρόπος με τον οποίο εκδηλώνεται στις μέρες μας. Θα εξηγηθούν τα συστατικά της μέρη καθώς και οι διαδικασίες μέσα από τις οποίες μπορεί να επιτευχθεί η μείωσή της. Και για τις δύο βασικές έννοιες του εργαστηρίου η προσέγγιση που θα υιοθετηθεί θα προσπαθήσει να αναδείξει τις πτυχές τους, τόσο από την πλευρά της πλειοψηφίας, όσο και από την πλευρά της μειοψηφίας.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι: Σε όλη τη διάρκεια του εργαστηρίου είναι απαραίτητη η ενεργός συμμετοχή των συμμετεχόντων καθώς, θα κληθούν σε κάθε ενότητα να συνεισφέρουν με την εμπειρία τους στην μεγαλύτερη κατανόηση του θέματος. Επίσης, θα διεξαχθούν ομαδικές διαδικασίες με στόχο την διαδραστική και αλληλεπιδραστική συνεργασία των συμμετεχόντων στα υπό συζήτηση θέματα. Τέλος, οι συμμετέχοντες θα κληθούν να εργαστούν ομαδικά για τον σχεδιασμό και την οργάνωση ενός σχεδίου παρέμβασης στη σχολική τάξη / κοινότητα για τη μείωση της προκατάληψης.

Ο Ευθύμιος Λαμπρίδης σπούδασε Ψυχολογία στο Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Συνέχισε τις σπουδές του σε μεταπτυχιακό επίπεδο στο Τμήμα Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου του Κεντ της Μ. Βρετανίας. Ειδικοτεύθηκε στην Κοινωνική και Εφαρμοσμένη Ψυχολογία με έμφαση στη δυναμική των ομάδων και τις διαμοδικές σχέσεις.

Εκπόνησε τη διδακτορική του διατριβή στην Κοινωνική Ψυχολογία των Διαπροσωπικών Σχέσεων στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και στη συνέχεια εκπόνησε μεταδιδακτορική έρευνα στο ίδιο Πανεπιστήμιο στο πεδίο της Εφαρμοσμένης Κοινωνικής Ψυχολογίας.

Είναι Επίκουρος Καθηγητής της Κοινωνικής Ψυχολογίας στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης. Διαθέτει δεκαετή διδακτική εμπειρία στα ελληνικά Α.Ε.Ι. Έχει δημοσιεύσει μία ερευνητική μονογραφία και σειρά επιστημονικών εργασιών σε περιοδικά της Ελλάδος και του εξωτερικού. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα κινούνται στην περιοχή των διαμοδικών (στερεότυπο, προκατάληψη, κοινωνική ταυτότητα) και διαπροσωπικών σχέσεων (φιλο-κοινωνική συμπεριφορά, ατομικισμός/συλλογικότητα, κοινωνικές αξίες).

Ανάργυρος Δενιόζος, συνθέτης και μουσικολόγος
Δέσποινα Παπαχριστοπούλου, Ηθοποιός – performer
και Φιλολόγος

**ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΔΡΑΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ –ΗΧΟΠΟΙΗΣΗΣ
ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΟΠΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ
ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΕΚΠΑΙ-
ΔΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ.**

Ανάργυρος Δενιόζος (*Ζυρίχη, 16/8/1962), συνθέτης και μουσικολόγος. Έχει συνεργαστεί με τους σημαντικότερους μουσικούς επιστημονικούς φορείς της Ελλάδας, το Ιόνιο Πανεπιστήμιο, την Βιβλιοθήκη του Μεγάρου Μουσικής Αθηνών και την Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών του Ιδρύματος Ωνάση. Κείμενά του έχουν δημοσιευτεί σε πολλά ελληνικά και ξένα περιοδικά, καθώς και στην εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος-Λαρούς-Μπριτάνικα. Είναι ειδικός επιστημονικός συνεργάτης του Κέντρου Διαπολιτισμικής Αγωγής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Έργα του έχουν παιχθεί στην Ελλάδα και το εξωτερικό από σημαντικά σύνολα και σολίστ

Δέσποινα Παπαχριστοπούλου(*Αίγιο 6/12/1973), Ηθοποιός – performer και Φιλολόγος. Αριστούχος απόφοιτος Ανώτερης Σχολής Δραματικής Τέχνης Παν. Βεάκη, έχει συμμετάσχει σε παραστάσεις Αρχαίου Δράματος, κλασσικού και πρωτοποριακού ρεπερτορίου. Απόφοιτος Τμήματος Φ.Π.Ψ. της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, Αριστούχος του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Πολιτική Επιστήμη και Ιστορία» του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών και Υποψήφια Διδάκτωρ του Τμήματος Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου. Είναι ειδικός επιστημονικός συνεργάτης του Κέντρου Διαπολιτισμικής Αγωγής του Πανεπιστημίου Αθηνών στο Πρόγραμμα «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά». Ζει και εργάζεται στην Αθήνα.

Πολλές φορές ο εκπαιδευτικός συναντά δυσχέρειες στην διδακτική διαδικασία, προερχόμενες είτε από απροθυμία (ενδεχομένως ακόμα και άρνηση) των μαθητών να συμμετάσχουν είτε από την συνύπαρξη διαφορετικών επιπέδων γνώσεων, γλωσσομάθειας κ.ο.κ.

Η εμπειρία έχει δείξει πως πολλά από τα προβλήματα αυτά μπορούν να αντιμετωπιστούν με την χρήση εμπυχωτικών δράσεων που προωθούν την ενεργό μάθηση.

Στο βιωματικό εργαστήριο αυτό, μέσω των διαφορετικών ασκήσεων, προτείνουμε στους συμμετέχοντες διάφορες τεχνικές οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν μέσα στην τάξη, ως βοήθημα της διδασκαλίας.

Με αφορμή μία αφήγηση, συζητούνται και εφαρμόζονται πολλαπλοί τρόποι καταγραφής / αποτύπωσης. Στην συνέχεια, αυτά τα ατομικά, προσωπικά κείμενα αποτελούν το αντικείμενο εργασίας των ομάδων: η συλλογική σύνθεση πολυτροπικών κειμένων, εικονοποίηση, ηχοποίηση και δραματοποίηση του υλικού δίνει ιδέες τις οποίες μπορεί να χρησιμοποιήσει αυτούσιες ή τροποποιημένες και κατευθύνσεις προς τις οποίες μπορεί να στραφεί ο εκπαιδευτικός ανάλογα με τις εκάστοτε ανάγκες της τάξης του και τους στόχους. Με τις μεθόδους αυτές ενισχύεται η συνέργεια της ομάδας και καλλιεργούνται οι πολλαπλοί τύποι νοημοσύνης.

Καθόλη την διάρκεια του εργαστηρίου λειτουργεί παράλληλα μία διαδικασία αποτίμησης των επιμέρους δράσεων. Ταυτόχρονα, δίνονται πληροφορίες και παραδείγματα από την πρόσφατη εμπειρία εφαρμογής τους σε διάφορες σχολικές τάξεις και ομάδες παιδιών στα πλαίσια του προγράμματος.

Το εργαστήριο ολοκληρώνεται με συζήτηση σχετική με την βιωμένη πλέον εμπειρία των μεθόδων αυτών, σύντομη αποτίμηση / παρατηρήσεις των δράσεων και ενδεχόμενες περαιτέρω πληροφορίες και διευκρινήσεις

Μαρία Λεωνίδα, Σκηνοθέτης

ΕΙΚΟΝΑ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑ

Μαρία Λεωνίδα

*Σκηνοθέτης. Σπούδασε Ιστορία, Ιστορία της Τέχνης και Κινηματογράφο στην Ελλάδα, την Αγγλία και τη Δανία. Συνεργάστηκε με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο του Λονδίνου και το Πρόγραμμα Μελίνα. Από το 2005 έχει εστιάσει στη διδασκαλία *video* και τη χρήση των οπτικοακουστικών μέσων σε παιδιά, νέους και ενήλικες. Έχει σχεδιάσει εργαστήρια για ελληνικά και διεθνή προγράμματα με στόχο την επικοινωνία, την έκφραση και τη μάθηση. Είναι ιδρυτής της ΑΜΚΕ Καρπός και υποψήφια διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Αθηνών.*

Τα μικρά εργαστήρια, αυτής της επιμόρφωσης έχουν σκοπό να συνοψίσουν μερικές από τις πιο βασικές δραστηριότητες οπτικοακουστικής έκφρασης που μπορούν εύκολα να εφαρμοστούν σε κάθε σχολείο: την προβολή και αξιοποίηση αποσπασμάτων ταινιών μέσα στην τάξη και τη δημιουργία μικρών αφηγήσεων με εικόνες και λεζάντες, από μαθητές και δασκάλους.

Η εμπειρία μας έδειξε ότι οι δάσκαλοι συνεχώς αναζητούν καινούργια εργαλεία για να κατακτήσουν αυτόν τον κόσμο της εικόνας και της τεχνολογίας που τους περιβάλλει. Εμείς, από την πλευρά μας, προτείνουμε δραστηριότητες που μπορούν να κινητοποιήσουν τους μαθητές σε μια πιο ζωντανή και απτή προσέγγιση των θεμάτων τα οποία, έτσι κι αλλιώς, προβλέπονται από το σχολικό πρόγραμμα. Δραστηριότητες που σταδιακά ενισχύουν την κριτική διάθεση των μαθητών απέναντι στη πραγματικότητα, αλλά και απέναντι στα οπτικοακουστικά ερεθίσματα που καταναλώνουν.

Επιλέγοντας αρχικά ως μέσο τη φωτογραφική μηχανή και τη φωτογραφία, μπορέσαμε να επικεντρωνόμαστε σε τρεις τομείς:

- την εξοικείωση με την εναλλαγή των κάδρων
- την αφήγηση μέσα από διαδοχή ακίνητων εικόνων
- την ανάπτυξη ενός θέματος μέσα σε ένα συγκεκριμένο χώρο και χρόνο.

Η φωτογραφία προσφέρεται ιδιαίτερα για παιδιά και για όσους δεν είναι εξοικειωμένοι με την τεχνολογία, αποφεύγει διαδικασίες μοντάζ, είναι οικονομικό μέσο και κυρίως κάνει ξεκάθαρη την αξία/ρόλο της εικόνας σε σχέση με την πραγματικότητα. Κάτι που στο βίντεο δεν είναι τόσο εύκολο να διακρίνει ένας ερασιτέχνης.

Μια σειρά από ασκήσεις-παιχνίδια, που υλοποιούνται μέσα από ομαδική εργασία και η συγκριτική παράθεσή τους, δίνουν αφορμές τόσο για δημιουργία και επικοινωνία όσο και για επεξεργασία του προφορικού και γραπτού λόγου.

1.

ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Σκοπός Επιμόρφωσης

Οι επιμορφούμενοι, μέσα σε κλίμα διαλόγου και αλληλεπίδρασης, να κατανοήσουν το περιεχόμενο και τα γνωρίσματα της διαφοροποιημένης διδασκαλίας

Στόχοι Επιμόρφωσης

- να προσδιοριστούν το περιεχόμενο και τα χαρακτηριστικά της διαφοροποιημένης διδασκαλίας
- να υποδειχτούν διδακτικές στρατηγικές που υποστηρίζουν τη διαφοροποίηση της διδασκαλίας

Περιεχόμενο Επιμόρφωσης

- Διαφοροποιημένη Διδασκαλία: Λογική και Ορισμός
- Τι είναι και τι ΔΕΝ είναι διαφοροποιημένη Διδασκαλία
- Βασικές αρχές της διαφοροποιημένης διδασκαλίας
- Είδη διαφοροποίησης:
Διαφοροποίηση του περιεχομένου
Διαφοροποίηση της διαδικασίας
Διαφοροποίηση των αποτελεσμάτων
- Βασικές στρατηγικές που υποστηρίζουν τη διαφοροποίηση της διδασκαλίας στην τάξη
- Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη διαφοροποιημένη τάξη

Βιωματικές δραστηριότητες με παραδείγματα διαφοροποιημένης διδασκαλίας

2.

«Παιχνίδια λεξικού» ή Παίζουμε «λεξικό»

Σκοπός Επιμόρφωσης

Οι επιμορφούμενοι, μέσα σε κλίμα διαλόγου και αλληλεπίδρασης, να εξοικειωθούν με τη διδασκαλία του λεξιλογίου και τη σημασία της χρήσης λεξικού κατά την εκμάθηση της μητρικής ή της δεύτερης/ξένης γλώσσας

Στόχοι Επιμόρφωσης

- να προσδιοριστούν το περιεχόμενο και τα χαρακτηριστικά του βασικού λεξιλογίου της μητρικής ή της δεύτερης/ξένης γλώσσας
- να αναπτυχθεί η χρήση του λεξικού ως στρατηγική για την εκμάθηση του λεξιλογίου της μητρικής ή της δεύτερης/ξένης γλώσσας
- να υποδειχτούν τεχνικές που υποστηρίζουν τη χρήση λεξικών στην τάξη

Η **Τερψιθέα Ρηγοπούλου** είναι Σχολική Σύμβουλος Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης επί τιμή. Σπούδασε παιδαγωγικά στη Μαράσλειο Παιδαγωγική Ακαδημία, μετεκπαιδεύτηκε στην Ειδική Αγωγή (ΜΔΔΕ) και είναι πτυχιούχος του Τμήματος Εκπαίδευσης και Αγωγής Προσχολικής Ηλικίας του Πανεπιστημίου Αθηνών. Εργάστηκε σε σχολεία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης τόσο σε πλαίσια τυπικής εκπαίδευσης όσο και σε πλαίσια ειδικής αγωγής. Είναι επίσης επιστημονικός συνεργάτης και μέλος της συγγραφικής ομάδας του Κέντρου Διαπολιτισμικής Αγωγής (ΚεΔΑ) της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, στο οποίο επί σειρά ετών εργάζεται παράλληλα ως επιμορφώτρια και συγγραφέας υποστηρικτικού υλικού για την ελληνική ως δεύτερη γλώσσα. Η συγγραφική της δραστηριότητα περιλαμβάνει άρθρα και ανακοινώσεις επιστημονικού ενδιαφέροντος σχετικά με ζητήματα ειδικής αγωγής και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

Η **Χρυσουγή Γλένη**, απόφοιτη του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αθηνών και διδάκτωρ της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, όπου εκπόνησε διδακτορική διατριβή με θέμα: « Ο ρόλος του Εκπαιδευτικού στο σχολείο της πολιτισμικής ετερότητας», είναι εκπαιδευτικός και διδάσκει στο 30^ο Δημοτικό Αθηνών. Επίσης είναι επιστημονικός συνεργάτης του Κέντρου Διαπολιτισμικής Αγωγής της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών στο οποίο επί σειρά ετών εργάζεται παράλληλα ως επιμορφώτρια, ως συγγραφέας υποστηρικτικού υλικού για την ελληνική ως δεύτερη γλώσσα, κ.α. Τα άρθρα και οι ανακοινώσεις της εστιάζονται στα ζητήματα της διαπολιτισμικής παιδαγωγικής και της παιδαγωγικής της ένταξης.

Περιεχόμενο Επιμόρφωσης

- Επίπεδα λεξιλογίου για την ελληνική ως δεύτερη γλώσσα
- Κριτήρια εισαγωγής λέξεων σε κάθε επίπεδο
- Χαρακτηριστικά βασικού λεξιλογίου
- Στρατηγικές ανάπτυξης λεξιλογίου
- Χρήση λεξικού: προσληπτική

παραγωγική
εκμάθηση λέξεων

Βιωματικές δραστηριότητες: παιχνίδια με λεξικά

Σκανδάλη Μαργαρίτα, Μουσειοπαιδαγωγός-Ξεναγός
ΜΑ Πολιτιστική διαχείριση

Ο κόσμος των «Αντι/Κειμένων» στη σχολική καθημερινότητα

Η Μαργαρίτα Σκανδάλη είναι πτυχιούχος της Μουσειοπαιδαγωγικής Εκπαίδευσης του Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Έχει μεταπτυχιακές σπουδές στην Πολιτιστική Διαχείριση, στο τμήμα «Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού» του Παντείου Πανεπιστημίου και έχει παρακολουθήσει διάφορα σεμινάρια θεατρικού παιχνιδιού. Το 2002-2003 και 2003-2005 εργάστηκε στο Μεσολόγγι ως συντονίστρια του μουσικού εργαστηρίου στα πλαίσια του προγράμματος του ΕΠΕΑΕΚ II του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων για την «Ένταξη Τσιγγανοπαίδων στο σχολείο». Επίσης, έχει λάβει μέρος στην επιμόρφωση εκπαιδευτικών στα πλαίσια του προγράμματος «Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο σχολείο- για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση» του ΕΠΑΕΚ II καθώς και σε διάφορα άλλα σεμινάρια ως εισηγήτρια. Εκπονεί μουσειοπαιδαγωγικά προγράμματα σε μουσειακούς χώρους στην Ελλάδα. Από το 1997 εργάζεται ως επαγγελματίας διπλωματούχος ξεναγός σε όλη την ελληνική επικράτεια για αλλοδαπούς και γηγενείς, ενήλικες και μαθητικούς πληθυσμούς.

Πρόκειται για ένα βιωματικό εργαστήριο που στόχο έχει την ανακάλυψη και αποτύπωση, με διαφορετικούς τρόπους, αφηγήσεων που θα παραχθούν μέσα από τη μελέτη και το συσχετισμό διαφόρων αντικειμένων.

Στον κόσμο των «Αντι/Κειμένων» θα κληθούμε να περιπλανηθούμε στις ιστορίες που αυτά μας αφηγούνται, στις «πορείες» που οι κάτοχοι ή οι δημιουργοί τους διήνυσαν. Θα τα παρατηρήσουμε, θα επικοινωνήσουμε μαζί τους, θα σταθούμε απέναντι στα μηνύματά που μας εκπέμπουν, θα τα αποσυμβολίσουμε και θα τα συσχετίσουμε μετουσιώνοντας το χώρο χρόνο τους σε έναν κόσμο πολυμορφίας και ποικιλότητας.

Με αυτοσχεδιασμούς θα προσπαθήσουμε να προκαλέσουμε σημαντικές εμπειρίες για «τον άλλο πέρα του εγώ» και για τη συμβολή του χώρου ως πεδίου δράσης επικοινωνίας. Με αφορμή τα αντικείμενα θα εξερευνήσουμε, με μια σειρά τεχνικών, την πραγματικότητα άλλων ανθρώπων, το περιβάλλον τους, τη διαφορετικότητά τους αλλά και τους ενοποιητικούς δεσμούς τους. Μέσα από τη διερεύνηση της ταυτότητας τους θα ανακαλύψουμε στοιχεία του εαυτού μας εξωτερικεύοντας συναισθήματα, σκέψεις και προσδοκίες.

Θα κληθούμε να γίνουμε καθρέφτης τους καταθέτοντας την προσωπική μας σφραγίδα πάνω τους, δημιουργώντας ιστορίες ανείπωτες για έναν κόσμο μακρινό αλλά συνάμα και τόσο κοντινό, όταν το παρελθόν συναντά το παρόν, όταν η στιγμή γίνεται κατάθεση έργου.

Αντικείμενα, λοιπόν, αντί κειμένων...

Η ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΥ

Η κ. Ιωάννα Παπαβασιλείου-Χαραλαμπάκη είναι επίτιμη Σχολική Σύμβουλος Φιλολόγων, διδάκτορας Νεοελληνικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών. Δίδαξε ως ειδική επιστήμονας σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο στα Πανεπιστήμια Αθηνών, Κρήτης, Βόλου, Πελοποννήσου, όπως και στην Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε. Έχει ασχοληθεί συστηματικά με τη διδακτική της γλώσσας και της λογοτεχνίας και με παιδαγωγικά θέματα, ιδίως με τη διαχείριση της σχολικής τάξης.

Οι επιμορφούμενοι θα εργαστούν σε ομάδες εργασίας αξιοποιώντας στοιχεία που αναφέρονται:

1. στα οκτώ επίπεδα ανάλυσης της γλώσσας: φωνητικό, φωνολογικό, μορφολογικό, συντακτικό, λεξιλογικό, σημασιολογικό, υφολογικό και πραγματολογικό.
2. στην πολυσημία του όρου «λεξιλόγιο».
3. στο ενεργητικό και παθητικό λεξιλόγιο.
4. στη διδασκαλία του λεξιλογίου στα νέα Αναλυτικά Προγράμματα Στόχοι - δεξιότητες:

- να διακρίνουν την έννοια της λέξης με βάση την καταγωγή, τη συγγένεια ή την αντίθεση, τη μεταφορική χρήση, τα συμφραζόμενα κ.τ.ό.
- να εξοικειώνονται με τη διαχρονική πλευρά της γλώσσας στο βαθμό που αυτή αντανακλάται στη συγχρονική διάστασή της.
- να κατανοούν την πολυσημία των λέξεων.
- να αξιοποιούν λογοπαίγνια, και παροιμίες διαθεματικά.
- να ασκούνται στις συνδυαστικές δυνατότητες των λέξεων.
- να συνειδητοποιούν τους μηχανισμούς λειτουργίας των ακρωνυμίων.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ

Με αφετηρία το ποίημα του Οδυσσέα Ελύτη «Παιδί με το γρατσουνισμένο γόνατο» θα μοιραστεί ένα φύλλο εργασίας στους επιμορφούμενους με τη διατύπωση του τύπου:

- Πώς θα προετοιμάζατε ένα θετικό περιβάλλον μάθησης προκειμένου να διδάξετε το ποίημα; (1η ώρα).
- Με ποια διδακτικά βήματα θα παρακινούσατε τους μαθητές να νοηματοδοτήσουν το συγκεκριμένο ποίημα, αξιοποιώντας σύγχρονες θεωρίες για τη διδακτική της λογοτεχνίας λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη τα ειδικά χαρακτηριστικά του κειμένου (2η ώρα).